

Harderwijk

Grote Kerk

Bätz-orgel

Orgelconcerten 2016

programmaboekje

De Orgelserie 2016

07 juli:	Bert van den Brink (Utrecht)
14 juli	Peter van der Zwaag (Groningen)
21 juli	Sietze de Vries (Groningen)
28 juli	Jan Hage (Utrecht)
04 augustus:	Gerrie Meijers (Haarlem)
11 augustus:	Willeke Smits (Utrecht)
18 augustus:	Willem van Twillert (Amersfoort)
25 augustus:	Jaap Zwart (Hatterem, Harderwijk)

Aanvang van de concerten: **20.15 uur**

Toegang: € 7,50
€ 6,- (65 + en 17-)

Orgelcommissie van de Hervormde Gemeente Harderwijk:

H. Eijsenga, secretaris

Hoogstraat 25

BR Harderwijk

tel: 0341 - 417514

E-mail: heijsenga@hetnet.nl

Website: **www.Harderwijk-orgel.nl**

Facebook: Harderwijk Bätz-orgel

- Parkeren is tijdens de orgelconcerten mogelijk op het Kerkplein.
- Het maken van geluidsopnamen kan uitsluitend in overleg met de Orgelcommissie.

Orgelserie 2016

Hartelijk welkom bij de zomerconcertserie 2016, alweer de 36^e na het eerste concert in 1981. Een serie die (ook) dit jaar muziek brengt van de 16^e t/m de 21 eeuw en gespeeld wordt door Nederlandse organisten die het predicaat ‘uitstekend’ zonder twijfel verdienen. Een serie die evenals andere jaren weer veel ‘nieuwe’ stukken laat horen, terwijl er ook van die toppers zijn die weliswaar vaak gespeeld zijn, maar die je zonder moeite vaak kunt horen en vaak toch weer een andere interpretatie krijgen.

We beginnen op 7 juli met een heel bijzonder concert. Dan komt Bert van den Brink naar Harderwijk met een programma met muziek uit de Jazz- en Popwereld. In plaats van Bach en Mendelssohn horen we dan Queen en de Beatles!

Maar de wat klassieker muziek komt natuurlijk ruim aan bod in de volgende zeven concerten. Max Reger overleed 100 jaar geleden en ook voor ons reden om daar aandacht aan te besteden, al is het Bätz-orgel niet zo geschikt voor zijn grote werken. Oude muziek uit Spanje en Engeland hoort u 14 juli en aan de andere kant is er veel 20^e- en zelfs 21^e-eeuwse muziek bij verschillende concerten.

Drie organisten debuteren dit jaar: de al eerder genoemde Bert van den Brink, op 14 juli Peter van der Zwaag en op 11 augustus Willeke Smits. Jan Hage, Gerrie Meijers en Willem van Twillert waren al een of meerdere malen eerder in Harderwijk en Sietze de Vries en Jaap Zwart zijn onze jaarlijkse aanwezigen. Oorspronkelijk was dit jaar ook Bas de Vroome uitgenodigd, maar hij liet eind juni weten dat hij wegens een blessure dit jaar verstek moest laten gaan.

Zoals u misschien al gezien hebt, is de website het afgelopen geheel vernieuwd en daar zijn we best een beetje trots op. Ook zijn we nu op facebook aanwezig. Daarover leest u meer achter in dit boekje.

Van harte wensen we u veel muzikaal genoegen toe in onze Grote Kerk.

Henk Eijsenga

De met ** aangegeven stukken worden voor het eerst op dit orgel gespeeld.

07 juli

BERT VAN DEN BRINK

1.	Improvisatie introductie	B. van den Brink
2.	Reach Out	Four Tops
3.	Blackbirds singing in the death of night	The Beatles
4.	Stella by starlight, arrangement	B. van den Brink
5.	De stem van het orgel	B. van den Brink
6.	Lil Darlin	Neal Hefti
7.	Bohemian Rhapsody	Queen
8.	The blues	B. van den Brink
-
-

Pop- en Jazzmuziek op het kerkorgel, de eerbiedwaardige ‘Koningin der instrumenten’, past dat wel? Maar misschien is dit wel een onjuiste vraagstelling en moet de vraag eerder zijn: hoe komt het dat die combinatie nog zo weinig onderzocht is? Immers, de piano is ook begonnen met de klassieke muziek van Mozart en Beethoven, maar heeft later wel z’n eigen plaats gevonden in de Jazzmuziek. En ‘de toetsen’ zijn in de popmuziek toch ook erg belangrijk, al is natuurlijk een elektronisch orgel of een keyboard iets anders (?) dan een kerkorgel. Maar aan de andere kant, zo rond 1600 – 1700 werd veel muziek gemaakt ‘voor klavier’ en kon dus op bv klavecimbel of orgel gespeeld worden (al geeft de soort muziek misschien wel een voorkeur aan). Als je de vraag anders stelt, is het antwoord al gauw ja! Nieuwe muziek op kerkorgel, kan dat? Ja dus.

Natuurlijk kerkorgels werden in kerken gebouwd primair voor de begeleiding van het koor of de gemeentezang. En daar worden ze ook specifiek voor gebouwd.

Maar dat neemt niet weg dat kerkorgels al vroeg gebruikt werden voor niet kerkelijke muziek. In de begintijd van de reformatie werd het orgel niet gebruikt voor de begeleiding van de eredienst. In Amsterdam bv speelde Sweelinck niet tijdens, maar voor en na de dienst wel (overigens waarschijnlijk psalmvariaties)! JS Bach schreef veel koraalbewerkingen, maar ook preludia en fuga's. Misschien voor na de dienst, maar ook wel voor andere gelegenheden. Zijn concerten (bewerkingen van muziek van Vivaldi) zullen zeker niet voor de kerkdienst zijn gecomponeerd, maar waren wel vernieuwend.

Met name in de 19^e eeuw begon het orgel 'buiten de kerkdienst' bv als concertinstrument een eigen leven te leiden. Organisten schreven meer en meer bijzondere stukken voor het kerkorgel (bv de slag bij Waterloo) en van de organist Daniël Brachthuis (die het Harderwijker orgel in 1827 keurde en inwijdde) is bekend dat hij donder en bliksem zo goed op het orgel kon vertolken dat de mensen verschrikt naar buiten keken. Daarnaast werden overal meer bewerkingen van orkestmuziek gespeeld tot aan operamuziek toe. Ook de komst van 'kerkorgels' in concertzalen was daar natuurlijk debet aan. In de 2^e helft van de 20^e eeuw was dat spelen van transcripties in een deel van het Nederlandse orgelland volstrekt taboe, maar anderzijds werd er in die tijd wel heel erg ingespeeld op de nieuwe (moderne) muziek, wel voor het orgel bestemd, maar niet specifiek voor de kerk. Luister maar eens naar de muziek van Pärt (14 juli), Jan Welmers of recentelijk Ad Wammes (11 aug.). Ook bouwen meerdere componisten in hun muziek meer en meer Jazz-elementen in. Kortom: Jazz- en Pop op kerkorgel, waarom niet, maar wel graag met kwaliteit. En of dat klinkt, dat kunt u vandaag horen. Overigens, zo rond 1980 (denk ik) maakte Louis van Dijk al een LP met improvisaties op thema's van de Beatles op het (kerk)orgel in Loenen aan de Vecht.

Tenslotte enkele aantekeningen van Bert vd Brink bij de muziek die hij speelt.

Improvisatie introductie: spelen zonder dogma en heel goed voelen wat het orgel me terug geeft. Bij vastgelegde stukken vergeet ik dit aspect wel eens, de communicatie tussen het instrument en de bespeler...

Reach out, Four Tops: Een echt jaren 60 stuk dat meer weg heeft van een paar motieven dan een echte compositie waardoor het heerlijk is hierover te improviseren.

Blackbirds singing in the death of night, Beatles: Het orgel laten fluisteren zodat de oren weer heropend worden.

Stella by starlight: Een fusie van een jazz compositie met een door mij bedachte klassieke harmonisatie met alle consequenties van dien, geknipt voor orgel.

De stem van het orgel: Pure improvisatie met nog minder doel dan de introductie maar nog meer verbazing over de mogelijkheden van het instrument.

Lil Darlin, Neal Hefti. Big Band swing op het orgel, een waar genot in dit heerlijke tempo.

Bohemian Rhapsody: Zonder veel aanpassingen dit legendarische fragmentarische stuk uit de popmuziek op het orgel spelen.

The blues: De bron van al die jazz en heerlijk meeslepend! Het orgel wordt door veel mensen helaas met een heel klein stukje muziekpraktijk geassocieerd. Ik probeer daar ook een positief steentje aan bij te dragen en dat steentje mag best stof doen opwaaien. Bij dit alles staat respect voor het instrument heel hoog in mijn vaandel.

14 juli

PETER VAN DER ZWAAG

1.**	Tocata Ottava
Uit Apparatus Musicus	G. Muffat
1653 - 1704
2.**	Melodia in B-dur
Uit opus 129	M. Reger
1873 – 1916
3.**	The second Grownde
MB 42	W. Byrd
ca 1540 - 1623
4.**	Distant Music; Canto Baltica	R. Smits
1954
5.**	Segundo tiento de quarto tono
"a modo de canción" (XVI)	F.C. de Arauxo
1584 - 1654
6.**	Trivium	A. Pärt
1935
7.**	Obra de 8° tono alto: Ensalada	S.A. de Heredia
1561 – 1627
8.**	A Fansye	K. Estermann
1960
9.**	Ciacona in D-dur	J. Pachelbel
1653 – 1706
10.	Fuga in D
Opus 65 nr 8	M. Reger
-
-

William Byrd was een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de Engelse Renaissance. Hij leefde na het ontstaan van de Anglicaanse kerk (rond 1530), bleef zelf katholiek maar schreef wel muziek voor beide kerken. Naast sacrale muziek heeft hij veel klavierwerken geschreven. Een deel van zijn werken is verzameld in een manuscript genaamd 'My Ladye Nevells Booke'

(voor Elizabeth Bacon, echtgenote van Sir Henry Neville). Het bestaat uit 42 stukken voor 'Keyboard' (virginaal, klavecimbel, spinet, orgel?)

Reitze Smits studeerde orgel aan het Conservatorium in Utrecht, waarvoor hij een solo-diploma haalde met een onderscheiding voor improvisatie. Naast zijn organistschap in verschillende plaatsen nam hij het initiatief voor het 'Festival voor de Wind' en is hij artistiek leider en klavierbespeler van Concerto Strumentale. Hij houdt zich verder bezig met het bewerken van stukken voor orgel. Hij componeerde onder de titel 'Distant Music' vier zachte stukken voor orgel: Canto Baltica (Baltisch lied), Passing, Ostinato en Moods. De stukken zijn geschreven in een eigentijds idioom en de registratieaanwijzingen geven fluiten 8' en 4', octaaf 4' en in het pedaal een 16' aan.

Spaanse orgelmuziek is in Nederland niet zo bekend. Maar natuurlijk is die er wel. Na de ontdekking van Amerika door Columbus werd Spanje in de 16^e en 17^e eeuw een machtig land (onder de Habsburgers: Karel V en Philips II) en de cultuur houdt daarmee vaak gelijke tred. Prachtige orgels werden er gebouwd met rijk versierde fronten en een eigen dispositie. Bekend zijn vooral de horizontale tongwerken in die orgels, die vaak hun eigen klavier hadden. Het gebruik daarvan in de muziek is dan ook belangrijk. Belangrijkste muziekvorm was wel de Tiento, een soort fantasie met fugatische elementen erin. Belangrijke vertegenwoordigers waren Antonio de Cabezon in de 16e eeuw en Pablo Bruna in de 17e.

Francisco Correa de Arauxo was werkzaam als organist in Sevilla en eindigde als bisschop van Segovia. Van hem is één (verzamel)werk bekend dat in 1626 verscheen: '*Libro de Tientos y Discursos de Musica Practica y Theoretica de Organo, intitulada Facultad organica*'. Het is een pedagogisch werkstuk, waarin de nummers naar moeilijkheidsgraad zijn gerangschikt. Tiento's maken het hoofdbestanddeel uit van deze verzameling.

Sebastian Aguilera de Heredia was een Spaanse monnik, musicus en componist. Hij was organist in de kathedraal in Huesca vanaf 1585. In 1603 kreeg hij de prestigieuze post van Maestro de Música aan de La Seo Cathedral in Saragossa. Hij publiceerde een verzameling werken in 1618 en 18 van zijn klavierwerken hebben de tand des tijds doorstaan.

Arvo Pärt is wel een van de belangrijkste componisten in onze tijd. Hij is vooral bekend vanwege zijn 'tintinnabular' stijl, muziek die als klokjes en belletjes klinkt en gekenmerkt wordt door simpele harmonieën. In die stijl is Trivium in 1988 ontstaan.

Johann Pachelbel (zie ook 18 augustus) geeft in zijn klavierwerken veel ruimte aan variatievormen, zoals trouwens veel van zijn collega's. Hij schreef zeven korallen met variaties, Ariette mit Variationen en meerdere Ciacona's. De Ciacona (of Chaconne) is net als de Passacaglia een basthema waarboven een aantal variaties worden gezet. In de geschiedenis van de muziek is wel eens getracht een duidelijk verschil aan te geven tussen beide vormen, maar de laatste tijd is men daar van teruggekomen. De bekendste Ciacona van Pachelbel is die in d-mineur, vaak gespeeld in combinatie met de Preludium in d. De vandaag gespeelde is minder bekend, maar geeft de organist alle mogelijkheden om de vele kleuren van het orgel te demonstreren.

21 juli

SIETZE DE VRIES

1.** Improvisatie	S. de Vries
1973
2. ‘Vater unser im Himmelreich’
Vier versus	J.P. Sweelinck
1562 - 1621
3.** Improvisatie	S. de Vries
4a.** ‘Jesu meine Freude’ (BWV 227)
b. Sinfonia Cantate 29 ‘Wir danken dir’
transcripties	J.S. Bach
1685 - 1750
5. Triosonate nr 1 in Es
- allegro moderato
- adagio
- allegro	J.S. Bach
6.** Improvisatie	S. de Vries
-
-

Jan Pieterszoon Sweelinck is meestal wel aanwezig in de concertseries in Harderwijk. Mede omdat telkens blijkt dat dit orgel oude muziek uitstekend aan kan. Variaties maken voor toetsinstrumenten was één van Sweelinck's sterke punten. En dan gaat het zowel om geestelijke liederen (vaak voor orgel) als wel om wereldlijke melodieën, vaak voor klavecimbel, maar ook op het orgel wel uit te voeren.

De onder 4 aangegeven stukken zijn transcripties van Bachwerken; de eerste van het motet 'Jesu meine Freude'. Een motet is een meerstemmig (en polyfoon) muziekstuk, dat al dateert van de renaissance en sinds die tijd tot nu toe veel gebruikt is, zeker in de religieuze sfeer. Als basis kon een Bijbeltekst gebruikt worden of een al bestaand lied. JS Bach schreef een zestal motetten, voor gebruik bij begrafenisdiensten. 'Jesu meine Freude' werd in 1723, Bach was toen net in Leipzig, geschreven voor de begrafenis van Johanna Maria Käsin. Het stuk is gebaseerd op het bekende koraal van Johann Franck met de melodie van Johann Crüger. Bach behandelt de verschillende coupletten op telkens andere wijze, van een koraalzetting, tot een polyfoon stemmenweefsel. Daartussen voegt hij teksten uit de brief van Paulus aan de Romeinen, hoofdstuk 8. Dit langste motet (ruim 20 minuten)

componeerde Bach voor 5-stemmig koor (met twee sopraanlijnen). De Vries pakt daar een gedeelte uit: het 5e couplet ('Gute Nacht, o Wesen'), een vierstemmig gedeelte met de melodie in de tenor; de orgelbewerking levert een prachtig orgelkoraal op.

De Sinfonia van cantate 29 is, op het koraal uit cantate 147 na, misschien wel de meest gespeelde Bach-bewerking. Van Bach zijn zo'n 200 cantates bekend. De standaard cantate bestaat uit een openingskoor, enkele recitatieven en aria's en een slotkoraal. Maar daarop zijn variaties mogelijk: sommige cantates hebben geen openingskoor (solocantates) en in een aantal gevallen begint de sonate met een inleidend instrumentaal gedeelte. In Leipzig diende Bach wekelijks een cantate uit te voeren. Die kon van hem zelf zijn (en hij heeft verschillende jaargangen cantates gecomponeerd), maar ook van een andere componist. Voor de kerkdienst ter gelegenheid van de wisseling van het stadsbestuur werd Bach wel gevraagd om zo mogelijk een eigen cantate te componeren en er zijn dan ook meerdere voorbeelden van bekend. Voor de Ratswahl van 17 augustus 1731 componeerde Bach de cantate 'Wir danken dir, Gott, wir danken dir' en die begint met een uitbundige muzikale inleiding: de Sinfonia. Muzikaal wordt daar veel voor uit de kast gehaald: strijkers, blazers, trompetten, pauken en een concerterend orgel. Het orgel speelt in cantates vaak mee in de basso continuo, maar heeft hier ook een solerende rol. Bach gebruikte voor dit stuk het Preludium van zijn derde partita voor soloviool. Het orgel speelt vrij getrouw de partij van de viool na, met al de specifieke vioolfiguren, soms voor een toetsenist wat lastig uit te voeren. Deze Sinfonia is door verschillende musici in de loop der tijd bewerkt voor orgel-solo.

De triosonate was in Bach's tijd een werk voor twee solo-instrumenten en basso continuo of één solo-instrument en twee stemmen op bv klavecimbel. De beide solo's hebben een zelfstandige rol maar wel op hetzelfde thema, waarbij imitaties en canons heel goed mogelijk zijn. Bach zette voor het eerst alle drie de stemmen op één instrument, waarbij de 'solo-instrumenten' op de beide klavieren te horen zijn en de bas op het pedaal. Door zorgvuldig registreren, waarbij de beide manueelstemmen ongeveer gelijk zijn in geluidsniveau, maar onderscheiden qua klank, kan een prachtig resultaat bereikt worden. Maar, de zes triosonates behoren tot de moeilijkste werken uit de orgelliteratuur. Albert Schweitzer zegt dat: *"wie deze sonates grondig bestudeert, eigenlijk noch in de oude, noch in de moderne orgelliteratuur nog moeilijkheden zal tegenkomen. [...] Hij heeft absolute precisie in zijn spel bereikt, de ultieme voorwaarde van de ware orgelkunst; in dit gecompliceerde triospel is zelfs de kleinste onregelmatigheid immers angstwekkend duidelijk te horen."*

Veel van Bach's klavierwerken componeerde hij als studiemateriaal voor zijn oudste zoon Wilhelm Friedemann. De triosonates ontstonden zo rond 1730, toen Friedemann ongeveer 20 jaar oud was, en vormden zo de voltooiing van zijn opleiding. Enkele jaren later, in 1733, werd Friedemann organist aan de Sophiënkirche in Dresden. En inderdaad werd Friedemann één van de beste organisten van zijn generatie. Helaas bleef hij te dicht hangen bij de stijl van zijn vader en werd meer en meer overvleugeld door de galante stijl. Wilhelm Friedemann miste de krachtige persoonlijkheid om daar mee om te gaan.

28 juli

JAN HAGE

1.	Concerto in a moll
BWV 593; naar een concert van Vivaldi.
- allegro
- adagio
- allegro

‘Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ;’
BWV 639 | J.S. Bach
1685 - 1750 |
| 2.** | Adagio en Rondo

** ‘Ach Gott vom Himmel, sieh darein’
(uit ‘Die Zauberflöte’)

Fantasie in f-moll, KV 608 | W.A. Mozart
1756 - 1791 |
| 3.** | 30 Spielstücke für die Kleinorgel
Een selectie daaruit | H. Distler
1908 - 1942 |
| 4. | Fantasie und Fuge in c-moll | C.P.E. Bach
1714 - 1788 |
| 5. | Partita ‘O Grote Christus, eeuwig licht’ | J. Welmers
1937 |
| 6.** | Improvisatie | J. Hage |
-
-

Er is een tijd geweest (70’er jaren vorige eeuw) dat het volstrekt niet kon om muziekstukken van andere (combinaties van) instrumenten te bewerken voor orgel. Toch blijkt ook uit deze orgelserie alweer dat het maken van transcripties oude papieren heeft. Johann Gottfried Walther deed het (11 en 18 augustus), Johann Sebastian Bach deed het en veel van hun collega’s deden het. En wat te denken van mensen als Liszt en Reger, die veel werken van Bach bewerkten en daarin soms heel ver gingen. JS Bach heeft vooral in zijn laatste jaren in Weimar (zo rond 1715)

veel gestudeerd op de werken van zijn Italiaanse tijdgenoten en dat resulteerde o.a. in een groot aantal transcripties. Een deel daarvan zijn concerten voor klavecimbel solo (BWV 972 – 987); enkele concerten bewerkte hij voor orgel solo. Het Concert in a komt van het Concert voor 2 violen en orkest (RV 522) van Vivaldi.

Het Orgelbüchlein schreef Bach aan het eind van zijn tijd in Weimar, zo rond 1717. De titel die Bach er aan gaf, overigens een aantal jaren later: “*Orgel-Büchlein Worinne einem anfahenden Organisten Anleitung gegeben wird, auff allerhand Arth einen Choral durchzuführen, anbey auch sich im Pedal studio zu habilitiren, indem in solchen darinne befindlichen Choralen das Pedal gantz obligat tractiret vird. Dem Höchsten Gott allein' zu Ehren, Dem Nechsten, draus sich zu belehren.*” Gezien het aantal gereserveerde bladzijden zouden er 164 koralen in moeten komen, maar het project is blijven steken bij 46. Dat zijn dan met name wat kortere orgelkoralen. Eén van de heel mooie koralen is zonder twijfel ‘Ich ruf zu dir’, een trio met de melodie in de bovenstem en een rustig in achtsten doorbewegend pedaal. De middenstem verklankt in zestiende noten het gebed van de vertwijfelde gelovige.

Mozart en orgelmuziek is geen geslaagde combinatie. Tenminste niet wanneer het om composities voor het kerkorgel gaat. Hij kon zelf goed spelen en gebruikte het orgel natuurlijk wel in zijn vocale kerkmuziek als begeleiding, maar echte orgelstukken zul je niet vinden. Wel schreef hij een aantal korte kerksonates voor orgel en enkele strijkers (4 augustus). De zeg maar drie orgelwerken die wij als zondanig vaak spelen zijn gemaakt voor een Flötenuhr (ongeveer een soort carillon, maar dan met orgelpijpjes). Waarschijnlijk is de Fantasie gemaakt voor een tentoonstelling in Wenen. Het werk begint met een ouverture in Franse stijl, gevolgd door een fuga. Dan is er het middendeel (andante) waarna het eerste gedeelte (deels) wordt herhaald met een meer gecompliceerde fuga en een groots slot. En dat heeft op kerkorgel toch een heel ander effect dan op een klein mechanisch uurwerkorgeltje!

In de jaren 20 van de vorige eeuw ontstond in Duitsland een beweging die orgels en orgel- en kerkmuziek wilden vernieuwen: de Orgelbewegung. Naast Pepping en Reda was Hugo Distler een van de voormannen. Hij studeerde in Leipzig werkte in Lübeck als organist en in Berlijn als hoogleraar. Zijn vernieuwing werd door de staat niet geapprecieerd en als ontaarde kunst in de ban gedaan. Dit en de verschrikkingen van de oorlog kon hij niet aan en hij pleegde in 1942 zelfdoding. Voor zijn nieuwe huisorgel componeerde hij een aantal miniaturen met de diepere bedoeling om het orgel als huisinstrument onder de aandacht van het grote publiek te brengen.

Jan Welmers studeerde orgel bij Wim van Beek en Cor Kee en compositie bij Kees van Baaren. Hij was organist van de Stevenskerk in Nijmegen en docent orgel en improvisatie aan het Conservatorium in Utrecht. Welmers schreef werken voor kamermuziek en voor beiaard, maar is vooral (wereldwijd) bekend geworden door zijn composities voor orgel. Laudate Dominum, geschreven in minimalstijl, behoort tot de meest gespeelde (moderne) stukken in orgelland. Op 22 oktober 2005 ontving hij de Jan Pieterszoon Sweelinckprijs in de Oude Kerk te Amsterdam, vanwege zijn grote betekenis voor de nationale en internationale orgelcultuur.

4 augustus

GERRIE MEIJERS

1.** Fantasia in D	J.C. Kittel
1732 – 1809
2. Fantasia (Concerto) in G, BWV 571
- allegro
- adagio
- allegro (chaconne)	J.S. Bach
1685 -1750
3. ‘Erbarm dich mein, o Herre Gott’
BWV 721	J.S. Bach
4.** Fuga in e	J.H. Buttstett
1666 – 1727
5.** ‘Aus tiefer Not schrei ich zu dir’
** ‘Lobe den Herrn, der mächtigen König der Ehre’
Uit opus 135a	M. Reger
1873 – 1916
6. ‘Vater unser im Himmelreich’	G. Böhm
1661 – 1733
7. Kerksonate in C
KV 336	W.A. Mozart
1756 – 1791
8. Pièce d’ Orgue
BWV 572	J.S. Bach
-
-

Johann Christian Kittel werd geboren in Erfurt en kreeg les van Jacob Adlung. In 1748 vertrok hij naar Leipzig en studeerde nog twee jaar bij de oude JS Bach. Hij werd in 1751 organist in Langensalza, maar vertrok in 1756 naar zijn geboorteplaats Erfurt waar hij eerst organist werd van de Barfüßer Kirche en later van de Predigerkirche, waar vele jaren eerder ook Johann Pachelbel (zie 18 aug.) en Johann Buttstett organist waren. Hij stond bekend als een uitstekend musicus en van ver kwamen mensen (o.a. Goethe, Herder) om naar zijn spel te luisteren.

Hoewel hij diverse mooie functies aangeboden kreeg bleef hij tot aan zijn dood in Erfurt. Wel maakte hij verschillende concertreizen o.a. naar Hamburg, waar hij een jaar bleef. Hij beschouwde zich zelf als een leerling die de principes van zijn leermeester (Bach) trouw bleef, maar ook hij ontkwam niet aan de gangbare galante stijl. Zijn composities zijn grotendeels voor de liturgie in de kerk (veel orgelkorallen), waar hij ook een uitgebreide verhandeling over schreef. In zijn tijd kwam de piano op en daarvoor schreef hij ook een aantal werken.

Er zijn hier en daar twijfels of de Fantasie in G, (ook wel Concerto genoemd) van Bach is. De middelmatige uitwerking van thema's bv. geeft daar enige aanleiding toe. Volgens Bach-biograaf Spitta zou het werk ontstaan kunnen zijn in de eerste jaren van de 18^e eeuw, toen Bach naar Buxtehude in Lübeck reisde. Het eerste deel is canonisch van aard en eindigt in de e kl.t. toonsoort, waarin het langzame tweede deel is geschreven. Het derde deel heeft een herhalende baslijn van 7 dalende noten

Bach is de man van de polyfonie, van de door elkaar dwarrelende stemmen. Maar dat is bij dit koraal (uit 1704?) allerminst zo. De melodie wordt in halve noten gespeeld in de bovenstem en de begeleiding bestaat uit 4- en 5-stemmige akkoorden in de linkerhand en het pedaal.

Johann Heinrich Buttstett is bepaald geen bekende componist. Echter, in het Duitsland rond 1700 liepen zoveel uitstekende (kerk)musici en organisten rond, dat je gemakkelijk onder kon sneeuwen. Buttstett, geboren vlak bij Erfurt, was een (zo'n beetje de laatste?) representant van de Zuid-Duitse orgelschool (Muffatt, Kerll, Froberger, Krieger e.a.) waarvan Johann Pachelbel misschien wel de belangrijkste vertegenwoordiger was. En van Pachelbel had Buttstett vele jaren les. Hij werd organist van o.a. de Kaufmannkirche in Erfurt en in 1691 van de Predigerkirche. Hij trouwde met Martha Lämmerhirt, een verre verwant van de moeder van JS. Bach. Onder de leerlingen van Buttstett bevond zich Johann Gottfried Walther (zie 11 augustus), collega van JS Bach in Weimar. Buttstett componeerde voornamelijk werken voor klavier. In de enige overgebleven collectie, '*Musicalische Clavier-Kunst und Vorraths-Kammer*' geeft hij aan meer dan 1000 stukken (fantasieën, fuga's capriccio's, etc) in manuscript klaar te hebben liggen, maar de meeste hebben ons niet bereikt. Buttstett is vooral bekend geworden omdat hij de muzikale traditie uit het verleden fel verdedigde tegenover de nogal vooruitstrevende Johann Matheson, die in zijn '*Das neueröffnete Orchestre*' koos voor de nieuwe galante stijl.

Het lijkt geen twijfel dat JS Bach grote invloed heeft ondergaan van Georg Böhm. In zijn tienerjaren studeerde Bach in Lüneburg, waar Böhm organist was aan de Sankt Johanneskirche. Böhm studeerde zelf waarschijnlijk bij Reincken in Hamburg. Hij schreef kerkmuziek, klavecimbelsuites en voor orgel koraalvoorspelen en een tiental partita's. Hij was en is bekend om zijn prachtige versieringen in zijn werken, ongetwijfeld beïnvloed door de sterke Franse muziekcultuur in Lüneburg.

Het Pièce d' Orgue, ook wel Fantasie in G, lijkt qua driedeligheid wat op het eerder op de avond te spelen (gespeelde) werk. Maar de grootsheid van vooral het middendeel, een alla breve voor 'Grand plein jeu', overtreft die in hoge mate. Het eerste deel is een lichtvoetig eenstemmige inleiding; het slotdeel een mooie afsluiting met stijgende snelle noten boven een langzaam dalende bas.

11 augustus

WILLEKE SMITS

1. **Fantaisie et Fugue en si-bémol** **A.P.F. Boëly**
1785 - 1858

 2. **Concerto del signor Blamont** **J.G. Walther**
- adagio
- andante allegro
- pastorella
1684 - 1748

 3. **Holberg Suite (Suite in olden styl)** **E. Grieg**
- Praelude: allegro vivace
- Sarabande: un poco mosso
- Gavotte: Allegretto Musette, poco piu mosso
- Air: andante religioso
- Rigaudon: allegro con brio
Bewerking: Willeke Smits
1867 - 1907

 - 4.** **Happiness (this is not a waltz!)** **A. Wammes**
1953

 5. **Sechs Trio's opus 47; daaruit:** **M. Reger**
** - Siciliana
** - Gigue
** - Canzonetta
1873 - 1916

 - 6.** **Concerto del signor Telemann** **J.G. Walther**
- adagio, allegro
- adagio
- allegro

 7. **Fantasia en Fuga in g** **J.S. Bach**
BWV 542
1685 - 1750
-
-

Vaak wordt wel gedacht dat de Franse orgelmuziek na een periode van verval pas zo rond 1850 weer opnieuw begint met vooral César Franck. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er ook daarvoor al componisten waren die niet via

middelmatige en frivole composities meededen aan de smaak van het publiek, maar juist zochten naar een degelijke muzikale stijl, waarin modulaties en chromatiek een plaats kregen. Zo iemand was Alexandre Boëly, die zijn eerste lessen kreeg van zijn vader. Pas in 1834 krijgt hij zijn eerste baan als organist en wel in de St. Gervais in Parijs. Zes jaar later wordt hij benoemd aan de St. Germain van L' Auxerrois, waar hij een orgel met volledig pedaal ter beschikking heeft. Hij is zeer geïnteresseerd in oude meesters en bestudeert werken van Mozart, Beethoven e.a. nauwgezet. Ook is hij een van de eersten die de muziek van Bach in Frankrijk promoot. In zijn eigen werken combineert hij melodieuze lyriek met romantische bravoure.

Johann Gottfried Walther werd geboren in Erfurt en was nog een verre verwant van JS Bach. Na een mislukte rechtenstudie ging hij de muziek in en werd in 1707 stadsorganist in Weimar. Dat was dezelfde tijd dat Bach er aan het hof werkte. Walther schreef een grote hoeveelheid orgelkoralen en een 'Musikalisches Lexikon' dat in 1732 in Leipzig verscheen. Evenals Bach was Walther een tijdlang leraar van Johann Ernst von Sachsen Weimar. Toen die na een studie uit Amsterdam terugkeerde nam hij een berg muziek van vooral Italiaanse meesters mee, die naar alle waarschijnlijkheid zowel Walther als Bach ter inzage kregen. En beide maakten ze bewerkingen van een deel er van. Walther schreef 14 transcripties van concerten van verschillende Italiaanse en Duitse meesters, waarvan u er vanavond twee hoort: vrolijke, niet te diepgravende muziek, die het oor streelt (Zie ook 18 augustus).

Edvard Grieg schreef voor piano een 'Suite in oude stijl', zoals wel meer componisten dat deden (Bv Cornelis Bute). Maar uiteraard neemt de componist de bagage van eeuwen muziek met zich mee en daardoor wordt die oude stijl natuurlijk beïnvloed. De namen van de delen passen in ieder geval prima zoals die in een barok-suite. De Suite werd gemaakt ter gelegenheid van de 200^e geboortedag van de Noorse humanist en schrijver Ludvig Holberg in 1884. Het stuk is vooral bekend geworden in de versie voor strijkorkest die Grieg in hetzelfde jaar maakte.

Ad Wammes studeerde compositie bij Ton de Leeuw, Theo Loevendie en Klaas de Vries en verder piano en elektronische muziek. In zijn beginperiode schreef hij voornamelijk voor televisie en theater. Vanaf 2005 richt hij zich vooral op de klassieke muziek. Zijn 'Miroir', uit 1989, maar in 2007 opnieuw uitgebracht, is sinds die tijd wereldberoemd, staat bij tal van organisten op het repertoire en is al 15 keer op CD gezet. Vorig jaar kreeg Willeke Smits op haar verjaardag een nieuw stuk van haar man cadeau: Happiness, geschreven door Ad Wammes. De naam zegt het al en de muziek straalt een en al gelukzaligheid uit. Deze 'moderne muziek' uit 2015 heeft al weer een heel andere klank dan die van rond 1980 (14 juli): invloeden van andere muzieksoorten en ook wel weer wat tonaler.

Bach schreef z'n Fantasie en Fuga waarschijnlijk toen hij werkzaam was in Köthen tijdens een bezoek aan Hamburg. De stokoude Reincken was zeer onder de indruk van het spel van Bach, die ook nog uitgebreid improviseerde op het koraal "An Wasserflüssen Babylon". De Fantasie is een harmonisch uiterst grillig en modern stuk met enkele intermezzi die wat rust brengen. Er wordt wel gezegd dat het thema van de fuga afkomstig is van een Nederlands volksliedje, dit als een soort ode aan Reincken die afkomstig was uit Nederland.

18 augustus

WILLEM VAN TWILLERT

- 1a.** Arrival of the Queen of Sheba** **G.F. Händel**
Sinfonia uit oratorium Solomon 1685 - 1755
- b.** 'I know that my Redeemer Liveths'**
Aria uit oratorium
Messiah
- 2. Concerto del signor Vivaldi** **J.G. Walther**
- allegro 1684 - 1750
- adagio
- allegro
- 3.** Canon in D** **J. Pachelbel**
Orgelbew. J. Lanning 1653 – 1706
- 4a. Fuga in g** **J.S. Bach**
b. Agnus Dei** (uit Hohe Messe) 1685 – 1750
c. 'Jesus bleibet meine Freude'
uit Cantate 147; bew. Maurice Duruflé
- 5a.** Scherzo** (uit opus 65) **M. Reger**
b. Intermezzo** (uit opus 80) 1873 – 1916
c. 'Ach Gott, verlas mich nicht'** (uit opus 79b)
d. 'Straf mich nicht in deinem Zorn' (uit opus 67)
e. Fuga in D (uit opus 59)
- 6.** Lamento** (1927) **M. Dupré**
1886 - 1971
- 7. Toccata 'Wilt heden nu treden'** **W. van Twillert**
1952
-
-

In dit concert demonstreert van Twillert een aardige combinatie van oorspronkelijke orgelmuziek en transcripties, al dan niet al langer geleden gemaakt. Dat laatste geldt bv het concert van Walther, die een bewerking maakte van een van (de vele) concerten van Vivaldi (zie 11 augustus).

Wat het orgel betreft zijn van Händel natuurlijk vooral de orgelconcerten bekend, gecomponeerd voor orgel en orkest(je), die hij zelf speelde als intermezzo in z'n oratoria. Daarvan heeft hij er een fors aantal geschreven. Eén daarvan was Solomon (Salomo) en daaruit is the Arrival of the Queen of Sheba genomen. Het is een instrumentaal stuk, dat zich uitstekend leent voor een orgelbewerking.

Het bekendste oratorium is natuurlijk de Messiah, dat hij in 1741(in 24 dagen) schreef op tekst van Charles Jennens (een groot aantal 'losse'teksten uit Oude en Nieuwe Testament). Het werk bestaat uit 3 delen: de profetieën uit het Oude Testament die de komst van Jezus aankondigden; zijn dood, de opstanding en de hemelvaart; zijn wederkomst en heerschappij. De aria voor sopraan "I know ..." is het begin van het derde deel.

Johann Pachelbel is bij orgelliefhebbers heel bekend. Boeken vol orgelwerken schreef hij: orgelkoralen, Toccata's, Ciacona's en heel veel fuga's. Bij het grote publiek is hij vooral bekend door zijn Canon (Kanon und Gigue in D-dur für drei Violinen und Basso Continuo) dat net zoals bv. Bach's Aria op de G-snaar en Händel's Largo op veel gelegenheden gespeeld wordt en via allerlei bewerkingen op CD gezet. Pachelbel werd geboren in Neurenberg en studeerde o.a. in Wenen, waar hij student werd en ook vervanger van Johann Kaspar Kerll. Hij wordt daarom ook wel gezien als een vertegenwoordiger van de Zuid-Duitse Barok. In 1677 werd hij organist in Eisenach, de geboorteplaats van JS Bach. Later kreeg hij dezelfde functie in Erfurt en toen was hij o.a. leermeester van JS's oudste broer Johann Christoph bij wie JS later in huis was na het overlijden van zijn beide ouders. Pachelbel werd in 1690 organist aan het hof te Stuttgart en overleed uiteindelijk in zijn geboorteplaats. De plaats waar en de omstandigheden waarin de Canon is gemaakt zijn onbekend. Hoewel hij populair was in zijn tijd raakte hij in vergetelheid. Een opname uit 1968 van het kamerorkest van Jean Francois Paillard was het begin van een onverwachte triomftocht door de wereld van de muziek. Daarna werd het in allerlei bewerkingen gespeeld en kregen elementen daaruit, vooral de opbouw van de akkoorden, een plaats in veel popsongs.

JS Bach componeerde een aantal 'losse' fuga's. Daarvan is die in g-moll wel een van de bekendste, mede ook dankzij het aansprekende thema en de mooie 'doorstroming'. De fuga is bijna geheel driestemmig; alleen van maat 42 – 50 en na de laatste inzet van de fuga is er vierstemmigheid. Waarschijnlijk dateert de fuga uit Bach's tijd in Weimar, zo rond 1711.

Marcel Dupré was misschien wel de grootste organist van de eerste helft van de 20e eeuw. Hij maakte concertreizen naar Engeland en Amerika en speelde daar de sterren van de hemel. Vooral zijn improvisaties waren zeer vermaard. Veel van die improvisaties heeft hij zelf op muziek gezet zoals de Symphony Passion. De dood van een driejarig kind inspireerde Dupré tot het schrijven zijn Lamento (klaagzang). Het ging om Donald de zoon van goede vrienden uit Glasgow. Zijn vader vroeg hem om een muzikale herinnering en Dupré speelde het stuk voor het eerst in Glasgow. De twee thema's verbeelden het verdriet van de ouders en de herinnering van het kind.

25 augustus

JAAP ZWART

1.	Sombere muziek over psalm 103 : 8	J(an) Zwart
1877 – 1937
2.	Sonate III , opus 65
- con moto maestoso
- andante tranquillo	F. Mendelssohn-
Bartholdy
1809 - 1847
3.	Fête Dieu	H. Andriessen
1892 - 1981
4.**	Invocation , opus 60	M. Reger
1873 – 1916
5.**	Improvisatie over gezang 1010
Geef vrede, Heer, geef vrede	J(aap) Zwart
6.**	Christe, trio en passacaille
Uit: Messe du deuxième ton	A. Raison
1650 – 1719
7.	Passacaglia in c-moll	J.S. Bach
1685 - 1750
-
-

Jaap Zwart had z'n programma voor Harderwijk al vroeg gemaakt dit jaar: het was in de tijd van de aanslagen in Parijs en Brussel en de grote vluchtelingenstromen in de Griekenland en de Balkan. Dat heeft geleid tot dit programma waarin de ernst en de triestheid van oorlog, dood, angst en gebed uit de diepte naar voren komen. Dat begint meteen al met de 'Marche Funèbre' over psalm 103 : 8 van grootvader Jan Zwart: 'Gelijk het gras is ons kortstondig leven'. Jan Zwart schreef het volgende over psalm 103: *"Een en de zelfde melodie kan men als 't ware van karakter doen verwisselen – van opgewekt en krachtig in treurig en verslagen. In de kunst zijn daarvoor verschillende middelen als: tempo-verandering, rythmische omzetting, harmonische aankleding enz. In hoeverre dit gelukt is met de bewerking der 103e Psalm-melodie, waarvan de woorden van het 1e vers "Loof, loof mijn ziel enz" en die van het 8e "Gelijk het gras is ons kortstondig leven" tegenstellingen zijn van de uiterste grootte, moge na het aanhooren duidelijk zijn geworden.*

Na eenige maten “inleiding” begint deze bewerking met een in treurmarsch-vormige behandeling der eerste twee koraalregels en zo vervolgens de andere, om na eenige doorwerkingen der hoofdgedachte te eindigen in het koraal”.

Felix Mendelssohn-Bartholdy schreef voor orgel, behalve een aantal losse (jeugd)werken 3 Preludes en Fuga's en 6 sonates, die in de orgelliteratuur hoog staan aangeschreven. In meerdere sonates gebruikt hij koraalmelodieën, soms toonaangevend (son. VI), soms wat verborgen, zoals in de vanavond gespeelde derde sonate. Na een brede inleiding volgt in het eerste deel een beweeglijke fuga in de manualen. Daaronder verschijnt dan in het pedaal de melodie van Luthers bewerking van psalm 130 'Aus tiefer Not schrei ich zu dir'. Het tweede deel is qua karakter volstrekt tegengesteld: meer een 'Lied ohne Worte' voor orgel.

Hendrik Andriessen was één van de belangrijkste orgelcomponisten van Nederland, zeker in de 20e eeuw. Hij was vanaf 1913 organist van de Sint- Jozefkerk in Haarlem totdat hij in 1934 directeur werd van het Utrechts Conservatorium, en organist en dirigent van de kathedraal aldaar. Daarnaast was hij een uiterst actief componist met werken voor orkest, kamer- en kerkmuziek en ook veel composities voor orgel (Chorals, Thema met variaties, Toccata). Zijn opvolger in de St. Jozefkerk, Albert de Klerk, karakteriseerde zijn werk als volgt: *“Hij schreef een taal met een sterk karakter, van hymnische vervoering tot innige meditatie, van grote melodische lijnen tot capricieuze invallen, veelal gedacht voor een Frans geaard romantisch instrument en toch wonderwel klinkend op een briljant Barokorgel.”* Over Fête Dieu laten we Andriessen zelf aan het woord: *“Fête-Dieu is gecomponeerd omstreeks Sacramentsdag in 1918, toen de oorlog nog woedde en de bewonderde en geliefde kathedralen van Frankrijk in nood verkeerden. De scherpe tegenstelling van de oorlog met het feest van Sacramentsdag bracht mij tot het schrijven van dit stuk. Dit ter verklaring van het feit dat dit stuk geen feestelijke, maar dramatisch-smekende muziek bevat.”*

André Raison was een Franse barokcomponist. Tijdens zijn leven werd hij beschouwd als een van de belangrijkste organisten van Frankrijk en hij had de nodige invloed op de Franse orgelmuziek uit de Barok. Hij publiceerde twee verzamelingen met orgelwerken. In 1688 verscheen een bundel met liturgische muziek, waaronder missen; de tweede bevatte vooral een aantal Noels. De missen maken telkens gebruik van hetzelfde standaardschema: 5 versetten voor het Kyrie, 9 voor het Gloria, 3 voor het Sanctus, een Elevation, 2 Agnus Dei's en een Deo Gratias. De stukken worden gepresenteerd in de typische vormen van de toenmalige Franse orgelschool: Duo's, Trio's, Récits, Dialogues, etc. Het Christe (deel van het Kyrië) uit de Mis op de tweede toon heeft een bekend thema: Het is hetzelfde als het eerste deel van de Passacaglia van J.S. Bach, in deze Passacaille 6 maal herhaald in een telkens net iets andere vorm.

De Passacaglia is (weer) een bewijs van Bach's genialiteit, zeker gerekend het feit dat hij die al op jonge leeftijd componeerde. Het werk betreft een basthema van 8 maten dat 20 maal gevarieerd wordt, waarbij het thema soms in de manualen te horen is. De fuga is een dubbelfuga waarin beide delen als thema gebruikt worden + een contrasubject van het eerste thema

Bert van den Brink werd geboren op 24 juli 1958. De eerste pianoles kreeg hij toen hij vijf jaar oud was. In 1976 begon Bert met zijn opleiding tot klassiek pianist aan het Utrechts Conservatorium. Herman Uhlhorn was zijn docent. In 1982 studeerde hij cum laude af. Nog in datzelfde jaar werd Bert docent piano lichte muziek aan het Utrechts Conservatorium. Hij improviseerde al van jongs af aan op piano en orgel en is op dat gebied autodidact. In de eerste periode na de studie heeft Bert regelmatig klassieke concerten gegeven, later kwam het accent meer bij de geïmproviseerde muziek te liggen. In 2007 kreeg hij de VPRO/Boy Edgarprijs. Uniek is de cd "BLOWING" (2013): Bert van den Brink speelt jazz & pop op het kerkorgel. www.bertvandenbrink.com

Peter van der Zwaag (*1986) studeerde orgel bij Theo Jellema en Erwin Wiersinga aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen en behaalde in 2015 zijn diploma Master of Music. Daarnaast studeerde hij bijvak klavecimbel bij Johan Hofmann. Hij won diverse prijzen op verschillende concoursen, waaronder een eerste prijs op het SGO-concours in de St.-Jozefkathedraal te Groningen (2008). Hij volgde masterclasses bij o.a. Luigi Ferdinando Tagliavini, Lorenzo Ghielmi, Wolfgang Zerer en Eric Lebrun. Als organist is hij verbonden aan de Kurioskerk (PKN) te Leeuwarden.. Daarnaast volgt hij de master Nederlands Recht aan de Rijksuniversiteit te Groningen. <http://petervdzwaag.com>

Sietze de Vries (1973) Ontving zijn eerste orgellessen bij Jaap Nieuwenhuijse in Gouda. Aan het Stedelijk Conservatorium in Groningen studeerde hij bij o.a. Johan Beeftinck, Jan Jongepier (improvisatie) en Wim van Beek. Uiteindelijk haalde hij het diploma Uitvoerend Musicus bij Jos van der Kooy aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Hij behaalde vele prijzen op orgel-concoursen, voor zowel interpretatie als improvisatie, waaronder het Haarlems Improvisatieconcours. Als improvisator heeft de Vries een grote naam opgebouwd. Hij ondernam al vele concertreizen in binnen- en buitenland. Hij is artistiek leider van het Orgel Educatie Centrum Groningen. www.sietzedevries.nl

Jan Hage volgde orgellessen bij Cees van Eersel en studeerde orgel (Jan Welmers) en Theorie der Muziek aan het Utrechts Conservatorium en daarnaast muziekwetenschappen en kerkmuziek. Na die studies met succes te hebben afgerond studeerde hij nog 2 jaar bij André Isoir, waarna hij de 'Prémier Prix 'à l'unanimité du jury' behaalde. Hij won eerste prijzen op concoursen in o.a. Leiden, Bolsward en Poitiers. Jan Hage speelde veel concerten in binnen- en buitenland; hij is een warm pleitbezorger en veelgevraagd interpreet van de hedendaagse muziek. Vanaf 1995 was hij organist van de Kloosterkerk in Den Haag en sinds 2011 is hij dat van de Domkerk in Utrecht. www.janhage.nl

Gerrie Meijers studeerde aan het Stedelijk Conservatorium in Arnhem bij Johan van Dommele en Hans van Nieuwkoop. In 1987 behaalde zij het Diploma Uitvoerend Musicus met onderscheiding. Tevens studeerde ze hoofdvak piano bij Arthur Hartung en Jacques Hendriks. Ze won prijzen op internationale concoursen in Toulouse en Nijmegen. Gerrie Meijers is momenteel organist van de Remonstrantse Kerk te Haarlem, heeft naast haar solistische activiteiten een uitgebreide praktijk als begeleidster bij o.a. KCOV Excelsior en Bachkoor Holland. Ze concerteert in binnen- en buitenland en maakte diverse CD-opnames.

Willeke Smits studeerde orgel (bij Kees van Houten en Reitze Smits), kerkmuziek (bij Bernard Winsemius) en koordirectie (bij Krijn Koetsveld) aan het Utrechts Conservatorium. Daarna deed ze diverse vervolgstudies (koordirectie bij Joop Schets en piano bij Geoffrey Madge).

Willeke heeft een bloeiende concertpraktijk waarin een uitdagende programmering centraal staat. Ze is cantor-organist van de Tuindorpkerk in Utrecht, waar ze het monumentale Ruprecht-orgel van de Tuindorpkerk bespeelt. Ze heeft daarnaast een privé-lespraktijk voor orgel en piano. Willeke bracht diverse cd's uit (orgelwerken van Hendrik Andriessen, orgelwerken Johann Gottfried Walther en 'Happiness').

www.willekesmits.nl.

Willem van Twillert studeerde van 1971 tot 1978 aan het Sweelinckconservatorium te Amsterdam orgel bij Piet Kee. Hij sloot zijn studie af met het diploma Uitvoerend Musicus (met onderscheiding) alsmede de aantekening improvisatie. Vervolgens studeerde van Twillert nog enkele jaren klavecimbel bij Anneke Uitenbosch en orgel bij Gustav Leonhardt, waarna hij cursussen volgde bij Daniel Roth, Ewald Kooiman en Klaas Bolt (improvisatie). Willem van Twillert heeft een uitvoerige concertpraktijk en maakte verschillende CD's en DVD's, waaronder één rond de Grote Kerk, samen met o.a. Jaap Zwart. www.willemvantwillert.nl/

Jaap Zwart ontving zijn eerste muzikale onderricht van zijn vader Jaap Zwart die hem opleidde voor het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Hij studeerde daar de hoofdvakken piano en orgel. Zijn studie sloot hij af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag met het diploma Theorie der Muziek.

Jaap Zwart is een veel gevraagd begeleider en heeft een drukke concertpraktijk in binnen- en buitenland. Tevens is hij als docent verbonden aan de Nederlandse Beiaardschool en het Amsterdams Conservatorium

Hij is organist in Harderwijk, Hattem en Zwolle. www.jaapzwart.nl

Max Reger

Het alweer 100 jaar geleden dat Max Reger overleed. Ter gelegenheid daarvan is aan de organisten gevraagd om zo mogelijk iets van hem in het programma van dit jaar op te nemen. Hierbij een korte toelichting.

Reger wordt wel beschouwd als één van de grote orgelcomponisten uit de geschiedenis. Op gepaste afstand weliswaar van Bach, die hij zeer bewonderde en wiens werken hem inspireerden. (*Bach ist Anfang und Ende aller Musik*).

Johann Baptiste Maximilian Reger werd in 1873 geboren in Brand (Beieren). Hij studeerde bij Hugo Riemann in Wiesbaden en München en vestigde zich aldaar in 1901. Zes jaar later ging hij naar Leipzig, waar hij hoogleraar compositie werd aan de universiteit. Later werd hij ook hofmusicus in Meiningen. Tevens was hij actief in het concertcircuit als pianist en dirigent. En natuurlijk was daar Reger de componist, een workaholic! Zijn werk op dit gebied begon met liederen en werken voor orgel en piano. Langzamerhand componeerde hij meer en meer voor orkest en voor koor. Bekende werken zijn de Variaties en Fuga op een thema van Mozart (voor orkest), Der 100. Psalm en het Hebbel requiem voor koor (en orkest).

Qua vormen en ook wat zijn beheersing van de contrapuntiek betreft, was Reger een navolger van Bach. Maar zijn muziek klinkt natuurlijk geheel anders, meer laatromantisch. Hij kon uitstekend moduleren (van toonsoort veranderen in een stuk) en deed dat vaak. Plotselinge overgangen van ppp naar fff zijn geen uitzondering, hoewel hij ook het zwelwerk goed gebruikte

Voor orgel heeft hij enorm veel geschreven. Hij was van huis uit katholiek, maar werd enorm gefascineerd door de protestantse (lutherse) kerkmuziek. Dat leidde tot veel koraalgebonden werken. Allereerst de 7 uitgebreide koraalfantasieën, waarin hij elk couplet van het koraal muzikaal bewerkt. Bekend zijn o.a. 'Ein feste Burg' en 'Wachet auf, ruft uns die Stimme'. Voor deze werken heb je wel een groot meerklaviers orgel nodig met de nodige speelhulpen en zwelwerk. Dat geldt ook voor de grote vrije werken: De Fantasie en Fuga over BACH (opus 46), de Symfonische Fantasie und Fuge (opus 57), en de Fantasie en Fuga in d (opus 135b), om er maar enkele te noemen. Maar hij schreef ook veel kortere stukken die (met enige moeite) soms ook op kleinere orgels kunnen worden gespeeld: De 12 stukken opus 59, idem opus 65 en opus 80, de monologen opus 63 en de Preludes en Fuga's opus 85. Bekend is ook zijn Introduktion und Passacaglia in d. Ook schreef hij, net als Bach, grote aantallen orgelkoralen: 52 koraal-voorspelen opus 67 en de koralen opus 79b. En hij schreef zijn eigen 'Orgelbüchlein' met de 30 korte orgelkoralen opus 135a. En wat zijn fascinatie voor Bach betreft: Hij herschreef een aantal tweestemmige Inventionen door er met een derde stem een trio van te maken en ook enkele stukken uit das Wohltemperierte klavier breidde hij uit naar orgelstukken.

De trio's opus 47 werden in 1900 gepubliceerd. Het Siciliano en de Canzonetta krijgen de aanduiding 'Andantino' mee; de Gigue is een levendig stuk.

De Invocation opus 60 (25 augustus) is het middendeel uit de 2^e Sonate in d.

Informatie over het orgel in Harderwijk

In het afgelopen voorjaar is onze website (www.harderwijk-orgel.nl) geheel vernieuwd.

Behalve informatie over de geschiedenis van het orgel, de dispositie en over concerten kunt u de programma's van alle concerten vanaf 1981 downloaden (Archief). Ook het programma van 2016, inclusief toelichting, is daar te downloaden. Daarnaast kunt u onder 'media' muziek horen van concerten uit vorige jaren en soms is als voorproefje muziek van de aanstaande concertgever te beluisteren. En uiteraard staat het laatste nieuws op onze home pagina.

Ook zijn wij sinds kort op facebook te vinden: Harderwijk Bätz-orgel

URL: <https://www.facebook.com/groups/orgelharderwijk/>

Graag nodigen we u uit om lid te worden (te 'liken')

Samenwerking

Tussen de commissies van Amersfoort, Barneveld, Ede, Nijkerk en Harderwijk is een vorm van samenwerking opgestart. Promotie doen we deels met elkaar, we stemmen concerten op elkaar af en leren van elkaar.

Concerten aldaar:

Amersfoort: St. Joriskerk: Naber orgel (+ koororgel)

Orgelconcerten op de dinsdagen 5 juli t/m 6 september: 20.00 uur.

Tevens: elke zaterdag t/m 20 augustus: marktconcert om 15.00 uur.

www.orgelconcertenjoriskerk.nl

Barneveld: Oude Kerk: Paradijs orgel (+ koororgel)

Orgelconcerten op de donderdagen 14, 21, 28 juli en 4 augustus 20.00 uur.

www.orgelciebarneveld.nl

Ede: Oude Kerk, van Dam orgel

Orgelconcerten op de Woensdagen 6 juli t/m 31 augustus 20.00 uur.

www.orgelshervormdede.nl/concerten

Nijkerk: Grote Kerk, Van Deventer orgel

Orgelconcerten op de dinsdagen 5 en 19 juli, 2, 16 en 30 augustus 20.00 uur.

www.orgelnijkerk.nl

Het orgel van de Grote Kerk in Harderwijk

1826/1827 gebouwd door Jonathan Bätz

1980/1981 gerestaureerd door fa. Flentrop

Dispositie:

Hoofdwerk:

Rugwerk:

Prestant	8 vt
Bourdon	16 vt
Roerfluit	8 vt
Baarpijp	8 vt
Octaaf	4 vt
Fluit	4 vt
Quint	3 vt
Octaaf	2 vt
Sesquialter	3 st D
Mixtuur	3-6st B/D
Cornet	4 st D
Fagot	16 vt B/D
Trompet	8 vt B/D

Prestant	4 vt
Holpijp	8 vt
Quintadena	8 vt
Viola di gamba	8 vt D
Gemshoorn	4 vt
Woudfluit	2 vt
Holfluit	1,5 vt
Flageolet	1 vt
Mixtuur	3-6 st
Dulciaan	8 vt
Tremulant	

Manuaalomvang	:	C - f'''
Pedaal	:	C - d', aangehangen
Klavierkoppel	:	B/D

Verkrijgbare CD's/DVD's van het Bätz-orgel in Harderwijk:

- * Piet Wiersma; werken van Bach, Pachelbel, Krebs, Mendelssohn e.a. (€ 1,-)
- * DVD/CD's met Willem van Twillert, Jaap Zwart, Kees van Eersel e.a.
DVD + 2 CD's: € 22,90; 2 CD's: € 17,90
- * CD van Jaap Zwart op Harderwijker orgel: werken van Bach (Aria Variata), Pachelbel, Händel, Merkel, Brosig en de Lange; € 12,50